

SKRIFTLIGT SAKKUNNIGYTTRANDE
16.1.2019

Riksdagens social- och hälsovårdsutskott
StV@eduskunta.fi

Ärende: RP 159/2018 rd Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om funktionshinderservice samt till lagar om ändring av socialvårdslagen och 13 § i lagen om klientavgifter inom småbarnspedagogiken

Om Föreningen JAG

Föreningen JAG är en riksomfattande ideell intresseorganisation för personer med olika funktionsnedsättningar. JAG grundades i Sverige år 1992 och har där bland annat varit en av bakgrundskrafterna bakom LSS-reformen, som garanterar personer med funktionsnedsättningar personlig assistans.

Sedan 2009 finns JAG även i Finland, och föreningen och det icke-vinstdrivande bolaget JAG Assistans har under de senaste åren vuxit i snabb takt, mycket tack vare den starka ideologiska förankringen och vår gedigna kunskap inom assistansområdet.

Allmänt om propositionen

Föreningen JAG är mycket tacksam över möjligheten att inkomma med ett yttrande gällande den aktuella propositionen, då lagändringen har långtgående konsekvenser för våra medlemmar. Föreningen JAG ser positivt på att lagen om service och stöd på grund av handikapp och lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda samordnas i en enhetlig lag. Vi anser att det är viktigt att de individuella behoven hos personer med funktionsnedsättning säkerställs i den nya lagen och att man i och med det garanterar mera jämlik service. Vi vill betona vikten av service på det egna modersmålet, samtidigt som det är viktigt att det finns alternativa servicelösningar på samma villkor för alla språkgrupper.

Det är bra att de olika serviceformerna för personer med funktionsnedsättning säkras i en enhetlig lag, men eftersom vi, precis som FN-konventionen, betraktar den personliga assistansen som den som bäst möjliggör ett självständigt liv på individuella villkor önskar vi att assistansens ställning stärks ytterligare och att dess tillämpningsområde breddas.

Föreningen JAG rf
E-post: foreningenjag@jagassistans.fi

www.jagassistans.fi

Angående 8 § Personlig assistans

Föreningen JAG anser att:

- a) följande formulering i 8 § 2 mom. bör strykas i sin helhet:
"För att personlig assistans ska kunna ordnas förutsätts det att personen med funktionsnedsättning har resurser att definiera assistansens innehåll."
- b) att följande formulering i 8 § 4 mom. bör ändras:
"Dessutom har en person med funktionsnedsättning rätt att få personlig assistans i fråga om de funktioner som avses i 1 mom. 3 punkten minst 30 timmar per månad, om inte ett lägre timantal räcker till för att tillförsäkra personen nödvändig hjälp."
Vi föreslår att texten ändras på följande sätt: "Dessutom har en person med funktionsnedsättning rätt att få personlig assistans i fråga om de funktioner som avses i 1 mom. 3 punkten för fritiden med minst 30 timmar per månad, om inte ett större timantal anses befogat."

Motivering

Vi anser att resursförutsättningen gällande rätten till personlig assistans i den aktuella propositionen är diskriminerande. Vi påminner också om att den ursprungliga tanken bakom den nya funktionshindersservicelagen redan under tidigare riksdagsperioder var att ta bort den så kallade resursförutsättningen. I detaljmotiveringen gällande ovanstående paragraf framkommer att resursförutsättningen alltjämt innefattar sättet på hur assistansen ska utföras, vilket betyder att ingen reell förmildring eller ändring gjorts gällande resurskraven.

Föreningen JAG anser att den personliga assistansen ska vara ett alternativ för alla personer med funktionsnedsättning, oberoende av diagnos eller kognitiv förmåga. Den personliga assistansen är i vår mening den serviceform som på bästa sätt möjliggör ett självständigt liv för personer med olika funktionsnedsättningar. Vi anser att alla människor har en inneboende vilja och även förmåga att kommunicera den viljan, även om kommunikationssätten varierar stort. Ibland krävs det att man känner personen mycket bra, för att kunna uttolka vad hen vill.

Vi anser att både den nuvarande handikappservicelagen och det aktuella lagförslaget är direkt diskriminerande då bägge kategoriskt utesluter personer med stort hjälpbehov från en så central serviceform som personlig assistans. Den gällande rättspraxisen har visat att personer med utvecklingsstörning sällan beviljas personlig assistans, och vi anser att den service dessa personer hänvisas till inte på ett tillfredsställande sätt säkerställer delaktighet och självbestämmanderätt på det sätt som förutsätts i Finlands grundlag och i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Utan personlig assistans är det i många fall praktiskt omöjligt för personer med vissa typer av funktionsnedsättningar att utöva självbestämmande i t.ex. boendefrågor, vilket är en uttrycklig rättighet enligt artikel 19. Eftersom Finland har valt att ratificera FN-konventionen, är vi följaktligen skyldiga att se till att den nationella lagstiftningen står i samklang med konventionen.

I detaljmotiveringen nämns att "bestämmandet av behovet av hjälp [...] inte helt och hållet [får] basera sig på en annan persons åsikter" – detta alltså då det gäller personlig assistans enligt handikappservicelagen. De personer som på grund av resursförutsättningen faller utanför ramarna för personlig assistans är hänvisade till andra serviceformer, så som gruppboenden, där bedömningen av hjälpbehovet i allra högsta grad baserar sig på andra personers åsikter. Det är främst personer med

utvecklingsstörning eller autismspektrumtillstånd som inte anses uppfylla resurskraven, vilket innebär att dessa personer inte har möjlighet att på jämlika grunder få stöd för det egna livet.

Enligt våra erfarenheter av den nuvarande handikappservicelagen är det mycket problematiskt att resursförutsättningen anses kunna uppfyllas delvis. Föreningen JAG kan inte omfatta tanken att en persons resurser ändras varje gång då hen stiger över hemmets tröskel. Vi anser att människans resurser hålls oförändrade oavsett var hen vistas. Vi upplever det som mycket oklart vilka krav som fordras vid olika tillfällen, och vår erfarenhet är att kommunernas bedömningspraxis varierar stort.

Vi anser inte att personlig assistans förutsätter att en person med funktionsnedsättning ska ha resurser att fungera som arbetsgivare. Lagen medger flertalet olika sätt för att ordna själva assistansen, varav t.ex. servicesedelmodellen innebär att arbetsgivaransvaret ligger hos tredje part men för övrigt kan den assistansberättigade, antingen med eller utan stöd, styra behovet av assistansen och medverka vid rekryteringen av assistenter.

Angående 5 § Beslutsfattande och tillhandahållande av service

Föreningen JAG anser det vara viktigt att anhöriga eller andra närstående deltar i beslutsfattandet kring servicen då det gäller personer med bl.a. utvecklingsstörning eller autism. Flera av dessa personer har sensorisk känslighet, vilket kräver helt individuella lösningar. De anhöriga eller närstående är specialister på sina barn (detta gäller även vuxna barn), och deras åsikt gällande servicebehoven är av den anledningen väldigt viktig.

Angående 7 § Träning och stöd

Serviceformen träning och stöd är i sig ett välkommet tillskott till den nuvarande servicepaletten, förutsatt att den används som ett komplement till personlig assistans och inte som en ersättande service för sådana som kategoriskt förvägras assistans och hänvisas till gruppboenden. Rent principiellt anser vi att den nämnda servicen mycket väl kunde ges som personlig assistans, oavsett hur personen valt att arrangera sitt boende.

Vi förutsätter vidare att alla som har kontinuerlig kontakt och även annan tillfällig personal ska kunna tolka personer som kommunicerar med hjälp av tidiga färdigheter i alla dagliga situationer.

Angående 9 § Tillhandahållande av personlig assistans

Vi betraktar de olika sätten att ordna den personliga assistansen som mycket positiva för att säkerställa individuell service, men vi önskar att servicesedelmodellen kunde få en starkare ställning i den aktuella lagen och inte huvudsakligen nämnas genom hänvisningar till t.ex. valfrihets- eller landskapslagen. Servicesedelmodellen tryggar självbestämmanderätten utan att ålägga någon ett övermäktigt ansvar.

Angående 11 § Stöd för boendet

Enligt den nuvarande ordalydelsen i paragrafen kan servicen genomföras på flera olika sätt, t.ex. genom personlig assistans, med hjälp av arbetstagare inom boendeservicen, genom hemservice eller hemvård eller närstående- eller familjevård enligt socialvårdslagen eller genom kombinationer av dessa. Även träning och stöd enligt den föreslagna lagen kan utgöra en del av helheten stöd för boendet.

Vi anser det vara otydligt vilken skillnad det är mellan personlig assistans som beviljas med stöd av denna 11 § alternativt enligt 8 §. Vad är skillnaden i utförandet av personlig assistans mellan dessa två och hur är det med resurskravet?

Angående 17 § Tillhandahållande av färdtjänst

Föreningen JAG anser att det är bra att det finns olika möjligheter att tillämpa färdtjänst. Vi anser dock att det inte är fördelaktigt för användaren av tjänsten att vara bunden av kommungränser; speciellt inom huvudstadsregionen med närliggande kommuner uppstår det problem om färdtjänsten begränsas till endast en eller ett fåtal av de närmaste kommunerna. Alla personer som utnyttjar tjänsten ska ha samma möjlighet att ta sig till t.ex. båtterminaler, flygfält, teatrar och dylikt.

Angående 22 § Sökande av ändring i förvaltningsdomstolens beslut

Med tanke på att den målgrupp som lagförslaget gäller är i en mycket utsatt position, och att de beslut som fattas utgående från lagen i fråga direkt inverkar på dessa personers grundläggande rättigheter, anser vi det vara av största vikt att besvär kan anföras hos högsta instans – så att förvaltningsdomstolens beslut kan prövas hos högsta förvaltningsdomstolen.

Slutord

På det stora hela är vi inom Föreningen JAG mycket glada över att en reform av funktionshinderlagstiftningen är på kommande. Vi anser att det aktuella lagförslaget på många sätt stärker rättigheterna för personer som är i en mycket utsatt position och för den finländska lagstiftningen närmare det som stipuleras i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Vi är dock oroade över att målgruppen för personlig assistans alltjämt är så snäv – utan personlig assistans har många personer med funktionsnedsättning, så som personer med utvecklingsstörning eller autismspektrumtillstånd, ingen reell möjlighet att själva bestämma över t.ex. sin boendeform.

Esbo den 16 januari 2019

Mikael Grönlund
ordförande, Föreningen JAG

Gunnel Grönlund
Mikaels legala företrädare